

Stanisław Koziej

**STRATEGIE BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
Z 2003 I 2007 ROKU**

Skrypt internetowy

SPIIS TREŚCI

WSTĘP

1. STRATEGIA BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ Z 2003 ROKU

1.1. Podstawy strategii

1.2. Warunki bezpieczeństwa

1.3. Koncepcja bezpieczeństwa

1.4. System bezpieczeństwa narodowego

2. STRATEGIA BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ Z 2007 ROKU

ZAKOŃCZENIE

WSTĘP

Wkrótce po wstąpieniu do NATO i przyjęciu starej strategii bezpieczeństwa narodowego w warunkach członkostwa w tym sojuszu nastąpiło wydarzenie, które otworzyło nową erę w sprawach bezpieczeństwa. Tym wydarzeniem stał się atak terrorystyczny z 11 września 2001 roku na największe mocarstwo światowe, czyli Stany Zjednoczone Ameryki. Wszystkie niemal podmioty międzynarodowe przystąpiły do definiowania na nowo swoich strategii bezpieczeństwa. Wśród nich także Polska.

Potrzeba przyjęcia nowej strategii bezpieczeństwa wynikała nie tylko z dużej dynamiki i skali zmian w sytuacji międzynarodowej po 2001 roku. Pojawiały się ciągle nowe wyzwania i zagrożenia. Ale zmieniały się także inne uwarunkowania bezpieczeństwa. Nowy kontekst dla polskiej polityki stworzyło wejście do Unii Europejskiej. Rozszerzało się i przeobrażało samo NATO, które rozwijało jednocześnie współpracę z naszymi wschodnimi sąsiadami - Rosją, a także Ukrainą. Istotne wnioski dla bezpieczeństwa międzynarodowego i narodowego wynikały również z konfliktów afgańskiego i irackiego oraz innych kryzysów międzynarodowych.

Wszystko to doprowadziło do przyjęcia nowej strategii bezpieczeństwa w 2003 roku, a także wymusiło kolejną jej nowelizację w 2007 roku.

Celem niniejszego skryptu jest przedstawienie i przeanalizowanie i ocena treści tych dwóch dokumentów.

1. STRATEGIA BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ Z 2003 ROKU

W 2003 roku Prezydent RP podpisał nową strategię bezpieczeństwa narodowego. Zawiera ona oficjalną i obowiązującą wykładnię podejścia państwa do spraw swego bezpieczeństwa, w tym ocenę wyzwań i zagrożeń, koncepcję działania państwa w sferze bezpieczeństwa, zadania poszczególnych służb państwowych oraz gospodarki narodowej. Nowy dokument zastępuje dotychczas obowiązującą „Strategię bezpieczeństwa RP” z 2000 roku.

1.1. Podstawy strategii

Ocenę tej strategii wypada rozpocząć od stwierdzenia, że w sensie formalnym miała ona o wiele silniejszą moc oddziaływania niż dokumenty dotychczasowe. Tamte były wyłącznie dokumentami rządowymi. Nie przedłożono ich do akceptacji Prezydentowi, co było niewątpliwie zupełnie niepotrzebnym antyprezydenckim gestem ówczesnego Rządu. Co prawda prawo wówczas tego nie wymagało, ale logika podpowiadała, by nie pomijać Prezydenta w ustalaniu strategii bezpieczeństwa i obronności. Obecnie znowelizowana ustawa o powszechnym obowiązku obrony jasno określa kompetencje Rządu i Prezydenta w tym zakresie: Rząd przygotowuje strategię, Prezydent ją zatwierdza. Jest to pierwsze praktyczne zastosowanie tej regulacji prawnej. Miejmy nadzieję, że zaowocuje to większą niż dotychczas konsekwencją w realizacji zapisów strategii przez władze i administrację publiczną, zarówno rządową, jak i samorządową.

Silę przyjętej strategii nieco osłabiła natomiast procedura jej przygotowywania. Znow, podobnie jak w przypadku wszystkich poprzednich tego typu dokumentów, popełniono błąd zaniechania, jeśli idzie o uspołecznienie prac nad strategią. Poza krótką fazą początkową prowadzono je wyłącznie w kręgach rządowych. Nie zadbano o zainicjowanie i zorganizowanie otwartej, publicznej dyskusji nad założeniami tej strategii. Nie udostępniono projektu tych założeń mediom, nie zorganizowano żadnej konferencji prasowej na ten temat, nie zaangażowano pozarządowych środowisk i instytucji eksperckich. Mało – nie wykorzystano szansy na to, aby przy okazji pracy nad tak fundamentalnym dokumentem strategicznym przeprowadzić parlamentarną

debata na temat bezpieczeństwa narodowego. Stracono doskonałą okazję do spopularyzowania, kształtowania i rozwijania narodowej świadomości obronnej Polaków w nowych warunkach bezpieczeństwa. Tymczasem nie jest tajemnicą, że ogólnonarodowe, społeczne zrozumienie i akceptacja strategicznego kierunku myślenia o bezpieczeństwie państwa ma w istocie większe znaczenie, niż formalne zatwierdzenie dokumentu przez władze państwowe.

Przechodząc do oceny treści strategicznych zawartych w nowej koncepcji należy przede wszystkim podkreślić jej szczególny walor merytoryczny – jakim jest podjęcie próby zintegrowanego podejścia do spraw bezpieczeństwa narodowego. Nowa strategia traktuje bezpieczeństwo narodowe jako kategorię obejmującą wszystkie aspekty i dziedziny bezpieczeństwa państwa: zewnętrzne i wewnętrzne, wojskowe i cywilne. Jest to właściwa odpowiedź na zmiany, jakie zaszły w środowisku bezpieczeństwa w ostatnich latach. Zacieranie się ostrych granic i przenikanie się różnych zjawisk w sferze bezpieczeństwa – to niewątpliwie najbardziej charakterystyczna jego cecha.¹

Co do struktury dokumentu to warto zauważyć, że każda strategia bezpieczeństwa winna poszukiwać i ustalać odpowiedzi na cztery podstawowe pytania strategiczne:

1. Jakie są interesy narodowe i cele strategiczne państwa w dziedzinie bezpieczeństwa?
2. W jakich warunkach przyjdzie nam realizować owe interesy i osiągać ustalone cele?
3. Jakie są optymalne sposoby (konceptja) osiągnięcia przyjętych celów w istniejących warunkach?
4. Jakie siły i środki (zasoby) należy wydzielić dla realizacji ustalonej konceptji?

Generalnie rzecz biorąc również omawiana strategia bezpieczeństwa narodowego odnosi się do powyższych kwestii, aczkolwiek w sposób mało czytelny. Można mieć spore zastrzeżenia co do ich wykładu. Przede wszystkim szkoda, że sam układ dokumentu nie odzwierciedla tej logicznej sekwencji problemów strategicznych. Nie został m.in. wyodrębniony rozdział traktujący o interesach i strategicznych celach bezpieczeństwa Polski. Mało – w całej strategii w ogóle nie padają słowa „interesy narodowe”. Jest to o tyle dziwne, że właśnie interesy narodowe i potrzeba zapewnienia możliwości ich realizacji są najbardziej pierwotną przyczyną wszelkiego myślenia o bezpieczeństwie narodowym.

Jak słusznie zauważa prof. Roman Kuźniar, „... mimo globalnej współzależności nie znajdujemy się wszyscy w tej samej łodzi ze względu na

¹ Ale na zapowiedziach się skończyło. W strategii w rzeczywistości takiego zintegrowanego podejścia nie ma. Jest ona zwykłym zestawieniem ujęć resortowych. Tymczasem „interagency operations”, działania międzyresortowe, czy raczej wieloresortowe - to dzisiaj podstawowy wymóg i cecha działań państwa w dziedzinie bezpieczeństwa. Na ten temat zob. m.in. *Beyond Goldwater-Nichols: U.S. Government and Defense Reform for a New Strategic Era*, Center for Strategic and International Studies, Washington 2005

*zagrożenia dla bezpieczeństwa. Zagrożenia związane są również z zasięgiem naszych interesów i charakterem prowadzonej przez nas polityki. Z tego powodu państwa mają różne interesy bezpieczeństwa: globalne, regionalne, czy lokalne”.*² To właśnie interesy narodowe stanowią podstawę do zdefiniowania celów strategicznych, które z kolei wyznaczają kierunki dalszych prac nad treścią strategii.

W naszych warunkach interesy narodowe sformułowane są w zapisach Konstytucji RP, gdzie w art. 5. mówi się o podstawowych powinnościach państwa. Dotyczą one strzeżenia takich wartości, jak: niepodległość i nienaruszalność terytorium RP; wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli; dziedzictwo narodowe; ochrona środowiska. Te ogólne sformułowania konstytucyjne strategia winna przełożyć na cele strategiczne w dziedzinie bezpieczeństwa – innymi słowy winna „zoperacjonalizować” interesy narodowe. Tego w tym dokumencie niestety nie ma. Dlatego cała strategia jest niejako zawieszona w próżni. Nie wiadomo bardzo skąd ona się bierze, czemu ma służyć, na czym się opiera, jakie jest jej miejsce w całym systemie regulacji działań państwa. To niewątpliwie jej słaba strona.

Musi dziwić pominięcie tego klasycznego – według elementarnej teorii organizacji i kierowania – etapu każdego działania zorganizowanego, jakim jest określenie jego celu głównego i celów częściowych, w tym wypadku celów strategicznych w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego RP. Cele te winny wszakże stanowić punkt odniesienia i kryterium dokonywania w następnej kolejności oceny warunków bezpieczeństwa. Tymczasem nasza strategia po prostu rozpoczyna się od razu od takiej oceny, zawartej w pierwszym rozdziale zatytułowanym „Nowe wyzwania”.

Co prawda w tym rozdziale wspomina się na początku o podstawowych celach polityki bezpieczeństwa naszego państwa (ale nie strategii bezpieczeństwa, a to przecież zasadniczo różne kategorie), wskazując, że są one niezmiennie związane z ochroną suwerenności i niezawisłości Rzeczypospolitej, utrzymaniem nienaruszalności granic i integralności terytorialnej kraju. Polityka państwa służy zapewnieniu bezpieczeństwa obywateli Polski, praw człowieka i podstawowych wolności oraz demokratycznego porządku w kraju, stworzeniu niezakłóconych warunków do cywilizacyjnego i gospodarczego rozwoju Polski oraz wzrostu dobrobytu jej obywateli, ochronie dziedzictwa narodowego i tożsamości narodowej, realizacji zobowiązań sojuszniczych, a także obronie i promowaniu interesów państwa polskiego. Jest to więc ogólne i pośrednie nawiązanie do wspomnianych zapisów konstytucyjnych, z pominięciem spraw ochrony środowiska. Można więc uznać je za spełnienie minimum wymagań w tym względzie, aczkolwiek wyraźnie brak przełożenia tych ogólnych sformułowań na bardziej skonkretyzowane strategiczne cele bezpieczeństwa.

² R. Kuźniar, *Polityka i siła. Studia strategiczne – zarys problematyki*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2005, s. 306 - 307

1.2. Warunki bezpieczeństwa

Dokonując oceny warunków bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej podkreśla się, że europejskie środowisko bezpieczeństwa rozwijało się w ostatnich latach w korzystnym, z punktu widzenia naszych strategicznych celów, kierunku. Znikła groźba wybuchu w Europie poważnego konfliktu militarnego, który zagrażałby bezpośrednio realizacji naszych aspiracji. Jako członek NATO dysponujemy solidnymi gwarancjami bezpieczeństwa, w przyjaznym duchu rozwijamy stosunki z sąsiadami, zyskamy dodatkowe wzmocnienie poczucia bezpieczeństwa poprzez członkostwo w Unii Europejskiej.

Wskazuje się, że poprzez rozszerzanie NATO i Unii Europejskiej likwiduje się pojałtański podział Europy. Kolejni nasi sąsiedzi dołączają do grona państw sojuszniczych, co korzystnie wpływa na stabilizację regionalną. Trwają procesy transformacyjne w regionie. Co prawda mogą one powodować niekiedy napięcia wewnętrzne (polityczne, społeczne, etniczne) i kryzysy w niektórych państwach, ale nie powinno to prowadzić do głębszych negatywnych reperkusji dla systemu bezpieczeństwa. Niepokój budzą utrzymujące się ostatnie bastiony autorytaryzmu na obszarze euroatlantyckim. Eliminowane są skutki napięć na Bałkanach i choć nadal istnieje potencjalne ryzyko różnych zakłóceń, to niebezpieczeństwo powrotu do otwartego konfliktu jest niewielkie. Otwartą kwestią pozostają natomiast konflikty na Kaukazie i Zakaukaziu, które nadal oczekują trwałego uregulowania.

Strategia wychodzi z założenia, że mimo różnorodnych zagrożeń kierunek zmian w europejskim środowisku bezpieczeństwa jest pozytywny. Pojawiły się za to nowe wyzwania globalne. Są one związane przede wszystkim z napięciami i niestabilnością wywoływanymi przez terroryzm międzynarodowy i proliferację broni masowego rażenia, a także nieprzewidywalną politykę reżimów autorytarnych i zjawisko „państw w stanie rozkładu” (tzw. „*państw upadłych*” – S.K.). Polska jako członek wspólnoty euroatlantyckiej jest narażona bezpośrednio na wynikające z tego zagrożenia.

Podkreśla się wyraźnie, że nasze bezpieczeństwo w coraz większym stopniu zależy skutków globalizacji i fragmentacji postępujących we współczesnym świecie. Wyzwania dla bezpieczeństwa wiążą się przede wszystkim z osłabianiem możliwości regulacyjnych państw i organizacji międzynarodowych, pogłębiającą się polaryzacją poziomu rozwoju i życia między krajami bogatymi i biednymi, rosnącą na tym tle frustracją i niezadowoleniem społecznym. Zapóźnienia rozwojowe, ubóstwo, degradacja środowiska naturalnego, epidemie groźnych chorób, niekontrolowane migracje i

napięcia etniczne coraz widoczniej zakłócają stabilność układu międzynarodowego.

Istota zmian w naszym środowisku bezpieczeństwa polega zatem na przesuwaniu się punktu ciężkości z zagrożeń klasycznych (inwazja zbrojna), których znaczenie się zmniejsza, na zagrożenia nietypowe, których źródłem stają się także trudne do zidentyfikowania podmioty pozapaństwowe. Zagrożenia te mogą dotyczyć bezpieczeństwa naszych obywateli, obiektów oraz służb istotnych dla sprawnego funkcjonowania państwa. Wymagają one z naszej strony szczególnej uwagi. Nadal jednak ważnym zadaniem pozostaje monitorowanie sytuacji pod kątem odradzania się zagrożeń tradycyjnych.

Najpoważniejsze niebezpieczeństwo wśród nowych zagrożeń dla systemu międzynarodowego i bezpieczeństwa poszczególnych państw, w tym Polski, stwarza zorganizowany terroryzm międzynarodowy, aczkolwiek stopień zagrożenia terroryzmem dla poszczególnych państw jest różny. Jego działania wymierzone są m.in. w wartości, instytucje i interesy państw strefy euroatlantyckiej. Działania te przygotowuje się z użyciem nowoczesnych technik komunikacyjnych, wykorzystując łatwość przemieszczania się i prowadzenia operacji finansowych. Mają one bezwzględny charakter i obliczone są na maksimum destrukcji.

Drugim szczególnie niebezpiecznym zagrożeniem dla poszczególnych państw, całych regionów, a także - w szczególnych okolicznościach - całego układu globalnego stała się niekontrolowana proliferacja broni masowego rażenia oraz środków jej przenoszenia. Nadal prowadzone są w kilku państwach programy zmierzające do stworzenia potencjału broni masowego rażenia oraz programy systemów rakietowych, które sprawiają, że **terytorium Polski może znaleźć się w najbliższych latach w zasięgu rakiet balistycznych spoza Europy**. Zagrożenie to wzrasta ze względu na coraz bardziej realną możliwość wejścia w posiadanie tego rodzaju broni i środków jej przenoszenia przez organizacje terrorystyczne oraz przestępcze.

Kolejnym zagrożeniem dla bezpieczeństwa naszego kraju jest zorganizowana przestępczość międzynarodowa, z uwagi na zarówno charakter jej działalności (przemyt broni, niebezpiecznych materiałów oraz ludzi, narkobiznes), jak i sposób działania (korupcja, pranie brudnych pieniędzy, destabilizacja systemu finansowego). Obszar Polski, także ze względu na tranzytowe położenie, staje się przedmiotem rosnącego zainteresowania zorganizowanych międzynarodowych grup przestępczych.

Wzrasta także potencjalne zagrożenie, że obce służby specjalne, a także ugrupowania terrorystyczne, ekstremistyczne oraz zorganizowane grupy przestępcze mogą podejmować próby uzyskania nieuprawnionego dostępu do informacji niejawnych, w tym wymienianych w ramach współpracy sojuszniczej. Coraz bardziej realne stają się dla Polski zagrożenia w sferze teleinformatycznej. Rośnie zagrożenie operacjami mającymi na celu

dezorganizację kluczowych systemów informacyjnych instytucji rządowych oraz niektórych sfer sektora prywatnego, oddziałujących na system bezpieczeństwa państwa, a także operacjami związanymi z penetracją baz danych i prowadzeniem działań dezinformacyjnych.

Strategia bezpieczeństwa narodowego RP, kierując się ideą zintegrowanego podejścia do spraw bezpieczeństwa, wskazuje także na szereg zagrożeń w innych dziedzinach funkcjonowania państwa. Chodzi o niektóre problemy **ekonomiczne, ekologiczne i demograficzne**.

Wyzwaniem dla Polski pozostaje np. zapewnienie takiego kształtu procesów modernizacyjnych, w tym struktury inwestycji zagranicznych, który zagwarantuje gospodarce stabilny, zrównoważony wzrost i wzmocni nasze związki z ośrodkami postępu technologicznego i myśli naukowej w świecie. W naszym interesie leży zapewnienie niezakłóconego funkcjonowania handlu światowego i objęcie standardami wolnego handlu naszych sąsiadów. Proces rozwoju technik informatycznych i komunikacyjnych, globalizacja rynków kapitałowych niosą ze sobą zagrożenia działań naruszających stabilność sytuacji finansowo-kapitałowej i gospodarczej. Państwo dbać będzie o stworzenie należytych warunków do sprawnego funkcjonowania kluczowych elementów infrastruktury gospodarczo-finansowej państwa.

Innym poważnym wyzwaniem jest zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego kraju, w tym dywersyfikacja zaopatrzenia w nośniki energii, zwłaszcza ropę naftową i gaz ziemny. Musimy w naszej polityce bezpieczeństwa brać pod uwagę fakt, iż światowy wzrost zapotrzebowania oraz cen na ropę i gaz wymaga dbania o bezpieczeństwo regionów wydobywania i tras tranzytu surowców strategicznych.

Istotną grupę zagrożeń stanowią zagrożenia, które można określić ekologicznymi (choć strategia tak ich nie określa). Są to takie zagrożenia, jak degradacja środowiska naturalnego, zwłaszcza w naszym najbliższym otoczeniu, a także katastrofy ekologiczne, które mogą nastąpić z winy człowieka, awarie elektrowni atomowych i zakładów chemicznych, katastrofy transportowe z niebezpiecznymi materiałami, wielkie zanieczyszczenia atmosfery i wody, skażenia wód powierzchniowych i gleby przez odpady radioaktywne, zanieczyszczenia powietrza przez związki metali ciężkich, siarki i dwutlenku węgla.

Coraz poważniejszym wyzwaniem dla Polski - jako integralnej części Zachodu - może być masowa migracja z krajów biednych i słabo rozwiniętych, będąca także skutkiem występujących tam konfliktów, prześladowań politycznych, zjawiska państw "w stanie rozkładu", dewastacji środowiska. Wzrostowi "presji migracyjnej" będzie towarzyszyć rozwój nielegalnego procederu przerzutu i handlu ludźmi. Migracje i zmiany demograficzne mogą - jak uczy doświadczenie państw zachodnich - wywoływać w krajach z dużym odsetkiem ludności napływowej przesunięcia w tradycyjnych strukturach społecznych oraz napięcia społeczne i polityczne.

Przedstawiona treść zapisów nowej strategii traktujących o ocenie warunków bezpieczeństwa Polski na progu XXI wieku pozwala – moim zdaniem – na stwierdzenie, że najpełniejszy wyraz znalazła w niej ocena zewnętrznych warunków bezpieczeństwa naszego kraju. Wypunktowane zostały wszystkie najnowsze tendencje w kształtowaniu się współczesnych wyzwań i zagrożeń: terroryzm międzynarodowy, proliferacja broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia, zorganizowana przestępczość, zagrożenia informacyjne, ekonomiczne, ekologiczne, demograficzne. Słusznie zwraca się uwagę na przesuwanie się punktu ciężkości z zagrożeń klasycznych (inwazja zbrojna ze strony innych państw) na zagrożenia nietypowe, stwarzane przez podmioty pozapaństwowe. Zastrzeżenia natomiast może budzić zawężenie spektrum tej oceny jedynie do kwestii obecnie najbardziej eksponowanych, znajdujących się w centrum bieżącego zainteresowania. Pominięte zostały dwie grupy ważnych, w moim przekonaniu, zagadnień. Można je ułożyć na dwóch przeciwległych brzegach owej „głównonurtowej” oceny.

Pierwszą z nich są szanse dla bezpieczeństwa Polski, jakie stwarza współczesne środowisko międzynarodowe. Powinniśmy dostrzegać i uwzględniać w swoich działaniach strategicznych nie tylko wyzwania i zagrożenia, ale także szanse, aby je wykorzystywać, aby ich nie przegapić. Drugą pominiętą grupą zagadnień są bezpośrednie zagrożenia agresją zbrojną – zagrożenia dla Polski i naszych sojuszników, których zobowiązaliśmy się bronić w razie agresji. Zgoda, że są to dzisiaj niebezpieczeństwa stosunkowo mało prawdopodobne, ale wszakże nie dające się wykluczyć, zwłaszcza jeśli jego prawdopodobieństwo rozpatrujemy w dalszej (a więc w strategicznej, a nie tylko bieżącej) perspektywie czasowej. Strategia bezpieczeństwa narodowego nie może się do nich nie ustosunkować, ani też zbyć je frazą, że ich „znaczenie się zmniejsza”.

Innym poważnym zastrzeżeniem do części ocenowej nowej strategii jest zupełne pominięcie wewnętrznych (krajowych) warunków bezpieczeństwa narodowego. Przecież bezpieczeństwo narodowe to najbardziej ogólna kategoria obejmująca kompleksowo wszystkie aspekty bezpieczeństwa państwa i obywateli. Uwzględnienie tylko uwarunkowań zewnętrznych stoi w oczywistej sprzeczności z ideą zintegrowanego podejścia do bezpieczeństwa narodowego i wyraźnie pomniejsza rzeczywistą wartość operacyjną przyjmowanych następnie rozwiązań koncepcyjnych i organizacyjnych.

1.3. Koncepcja bezpieczeństwa

Jak już mówiliśmy, trzeci krok w formułowaniu każdej strategii obejmuje określenie sposobu, czyli koncepcji działania zapewniającej osiągnięcie ustalonych celów strategicznych w danych warunkach bezpieczeństwa. Koncepcja taka winna zawierać ogólne zasady i myśl przewodnią (zamiar)

działań strategicznych danego podmiotu (w tym wypadku Rzeczypospolitej Polskiej) w dziedzinie bezpieczeństwa oraz zadania etapowe lub dziedzinowe – czyli cele operacyjne – prowadzące do osiągnięcia celów strategicznych. Stanowią one powinny w przyszłości bezpośrednią podstawę do opracowania strategii dziedzinowych (działowych, sektorowych). W omawianym dokumencie problematyka ta ujęta jest w trzech pozostałych rozdziałach: „Założenia ogólne”, „Zadania służb państwowych” i „Gospodarcze podstawy bezpieczeństwa państwa”.

Założenia ogólne

W założeniach ogólnych akcentuje się potrzebę podejścia całościowego. Wskazuje się, że zaciera się różnica między zewnętrznymi i wewnętrznymi aspektami bezpieczeństwa. Rośnie znaczenie czynnika międzynarodowego i rola współdziałania międzynarodowego, w tym zwłaszcza w układzie sojuszniczym. Zwiększa się wpływ czynników pozawojskowych, w tym ekonomicznych, społecznych i ekologicznych. Na stan bezpieczeństwa międzynarodowego wpływa w istotnej mierze poszanowanie uniwersalnych praw człowieka, zasad demokracji i praworządności.

Z tych to względów polska polityka bezpieczeństwa (*znów strategię ogranicza się do polityki, tendencja MSZ – S.K.*) kładzie nacisk na potrzebę zacieśniania współpracy międzynarodowej, wzmacniania roli prawa międzynarodowego i instytucji wielostronnych. Sprawność instytucji międzynarodowych w nowych warunkach wpływać będą korzystnie na nasze bezpieczeństwo. Zaznaczając, że obecnie instytucje międzynarodowe dostosowują się do nowych wyzwań, podkreśla się szczególnie istotne znaczenie dla bezpieczeństwa Polski adaptacji Sojuszu Północnoatlantyckiego do wypełniania zadań niezbędnych dla **stabilizacji globalnej, przy jednoczesnym zachowaniu jego klasycznych funkcji obronnych**.

Strategia potwierdza wolę kontynuowania polityki **aktywnego zaangażowania w utrzymanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa** zarówno w skali regionalnej, jak i globalnej. Wyrazem gotowości do odgrywania odpowiedzialnej roli międzynarodowej jest nasze zaangażowanie w proces stabilizacji w Iraku. Podjęcie się tego zadania w Iraku podnosi pozycję międzynarodową Polski, a należyte wykonanie go będzie źródłem dodatkowego prestiżu, utrwali obraz Polski jako odpowiedzialnego i solidarnego partnera na arenie międzynarodowej. Jednocześnie należy mieć świadomość, że aktywna rola Polski w koalicji antyterrorystycznej może wystawiać nas na ryzyko ataków i wrogich akcji ze strony ugrupowań, którym społeczność międzynarodowa wydała walkę.

W założeniach ogólnych stwierdza się także, że skuteczność realizacji strategii bezpieczeństwa zależy od **harmonijnego współdziałania wszystkich instytucji państwowych, organów władzy i administracji państwowej**

zgodnie z uprawnieniami i zadaniami przypisanymi im przez Konstytucję RP i ustawy. Przed tymi instytucjami i organami stoi zadanie odpowiedniego dostosowania ich metod pracy do nowych wyzwań w dziedzinie bezpieczeństwa. Po tym ogólnym stwierdzeniu szkicuje się generalne założenia aktywności w poszczególnych dziedzinach bezpieczeństwa narodowego.

Rozpoczyna się od **polityki zagranicznej** stwierdzając, że zapewnianie bezpieczeństwa państwa w nowych warunkach międzynarodowych wymaga zwiększonej aktywności w tej właśnie sferze. Celem polityki zagranicznej jest kształtowanie korzystnego międzynarodowego środowiska bezpieczeństwa Polski. Do jej najważniejszych zadań w tym zakresie należy dbanie o sprawność mechanizmów sojuszniczych, skuteczność instytucji międzynarodowych i prawa międzynarodowego, przyjazne stosunki z partnerami, w tym z państwami sąsiednimi, wspieranie procesów transformacji w Europie Wschodniej i Południowej, udział w umacnianiu mechanizmów kontrolnych w dziedzinie nieprolifracji broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia, gotowość do uczestnictwa w akcjach zapobiegania konfliktom i utrzymania pokoju, zaangażowanie w międzynarodowe wysiłki na rzecz ochrony środowiska naturalnego, udział w działaniach na rzecz promocji demokracji i poszanowania praw człowieka.

Z kolei zadaniem **polityki i systemu obronnego** państwa jest przeciwdziałanie polityczno-militarnym zagrożeniom, w tym przede wszystkim obrona terytorium Polski przed ewentualną agresją zbrojną oraz zapewnienie nienaruszalności granic, ochrona organów państwowych i instytucji publicznych oraz zapewnienie możliwości ich ciągłego funkcjonowania, ochrona ludności oraz zapewnienie jej warunków przetrwania w sytuacji kryzysu lub konfliktu. System obronny odpowiedzialny jest za wykrywanie zagrożeń, kierowanie przygotowaniami obronnymi w czasie pokoju, reagowanie na zagrożenia kryzysowe, obronę państwa i udział we wspólnej sojuszniczej obronie zgodnie z art. 5 Traktatu Północnoatlantyckiego. W ramach przygotowań obronnych organy administracji publicznej, siły zbrojne i określeni przedsiębiorcy uczestniczą w procesie planowania obronnego obejmującego planowanie operacyjne i programowanie obronne.

Co do sił zbrojnych ustala się, że ich wielkość, organizacja i wyposażenie będą stale dostosowywane do potrzeb obronnych, konieczności wypełniania zobowiązań sojuszniczych i międzynarodowych oraz możliwości społeczno-ekonomicznych państwa. Ze względu na ewolucję charakteru zagrożeń bezpieczeństwa, statyczne siły zbrojne, mające na celu obronę terytorialną, będą stopniowo zastępowane przez nowoczesne, mobilne, wysoce wyspecjalizowane jednostki. Z charakteru nowych zagrożeń wynika konieczność rozwoju współpracy sił zbrojnych ze strukturami cywilnymi w zakresie reagowania na zagrożenia pozamilitarne oraz podejmowania operacji ratowniczych i antyterrorystycznych w kraju i poza jego granicami.

Strategia akcentuje wzrost znaczenia sfery **bezpieczeństwa wewnętrznego**, którą tworzą wszystkie organy administracji publicznej oraz inne podmioty społeczne i gospodarcze, realizujące zadania w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony. Odpowiedzialną rolę w ramach tego sektora mają do odegrania obrona cywilna, służby specjalne, policja, straż graniczna, straż pożarna, jednostki ratownictwa i inne wyspecjalizowane agencje, inspekcje i służby.

Za szczególnie istotne uznać należy konstatację dotyczącą potrzeby utworzenia państwowego **kompleksowego systemu reagowania kryzysowego**, odpowiadającego na współczesne zagrożenia bezpieczeństwa zarówno międzynarodowego, jak i wewnętrznego. Odpowiednie instytucje państwowe będą prowadzić działania zmierzające do powołania zintegrowanego systemu kierowania i zarządzania na wypadek kryzysu. Niezbędne staje się spójne uregulowanie zadań i kompetencji organów i instytucji państwowych, a także organizacji społecznych działających na rzecz bezpieczeństwa państwa.

Zaznacza się, że skuteczność polityki i strategii bezpieczeństwa wymaga dbałości o solidność **zaplecza społeczno-gospodarczego**. Zdrowa gospodarka jest we współczesnych warunkach jedną z podstawowych rękojmi bezpieczeństwa państwa. Rola państwa w tym zakresie polega w szczególności na zapewnianiu materialnych podstaw realizacji zadań obronnych, w tym na tworzeniu i utrzymywaniu rezerw państwowych, gospodarczych i mobilizacyjnych, zagwarantowaniu zaopatrzenia w żywność, dostaw energii i surowców energetycznych, utrzymywaniu infrastruktury obronnej, zwłaszcza odpowiedniej bazy przemysłowo-obronnej, uwzględnianiu zadań obronnych w realizacji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju oraz prowadzeniu odpowiednich prac badawczo-rozwojowych.

Kończącą część założeń ogólnych poświęca się szeroko rozumianemu **bezpieczeństwu informacyjnemu**, choć określenie takie nie jest tu używane. Stwierdza się m.in., że zadaniem właściwych instytucji publicznych jest informowanie społeczeństwa o międzynarodowej sytuacji w dziedzinie bezpieczeństwa i możliwych zagrożeniach dla Polski, propagowanie naszych interesów bezpieczeństwa na arenie międzynarodowej, umacnianie postaw patriotycznych, determinacji społeczeństwa w warunkach ewentualnych zagrożeń i kryzysów lub konieczności wypełniania sojuszniczych zobowiązań. Zadania w tym zakresie w sytuacji pokoju obejmują rozwijanie świadomości o powinnościach obywateli na rzecz bezpieczeństwa i obronności państwa oraz pozyskiwanie wiarygodnych informacji o zagrożeniach związanych z potencjalnymi zewnętrznymi działaniami ofensywnymi o charakterze propagandowym, wywiadowczym lub dywersyjnym.

Zadania służb państwowych

Powyższe zadania dziedzinowe konkretyzuje się następnie w kolejnym rozdziale strategii, zatytułowanym „Zadania służb państwowych”. Uwagę koncentruje się na: aktywności międzynarodowej, siłach zbrojnych, wywiadzie³ i wewnętrznych aspektach bezpieczeństwa.

A. Aktywność międzynarodowa. W zakresie zadań w tym obszarze rozpoczyna się od wskazania na rolę **Sojuszu Północnoatlantyckiego**, zaznaczając, że Polska jest częścią sojuszniczego systemu obronnego. NATO oraz dwustronna współpraca polityczno-wojskowa z USA i innymi głównymi państwami członkowskimi stanowią najważniejszą gwarancję zewnętrznego bezpieczeństwa i stabilnego rozwoju naszego kraju. Nasze stosunki dwustronne z USA są także istotnym ogniwem więzi transatlantyckich. Aktywne i bliskie kontakty polityczne i wojskowe z USA, wzmocnione współpracą w akcji zbrojnej i operacji stabilizacyjnej w Iraku, składają się na znaczący dorobek polskiej polityki bezpieczeństwa.

Dla Polski NATO jest kluczową platformą współpracy wielostronnej i dwustronnej w zakresie bezpieczeństwa i obronności oraz głównym filarem stabilności polityczno-wojskowej na kontynencie. Istotnym zadaniem jest obecnie wzmocnienie Sojuszu Północnoatlantyckiego jako płaszczyzny pogłębionych powiązań transatlantyckich i wypracowywania sojuszniczych procedur podejmowania decyzji.

Polska popiera ewolucję Sojuszu w kierunku nowych misji i zdolności, przy zachowaniu wiarygodnego potencjału i możliwości pełnienia klasycznych funkcji zbiorowej obrony. Zachowanie tych funkcji jest gwarancją stabilności w regionie euroatlantyckim i zabezpieczeniem przed możliwością pojawienia się bezpośrednich zagrożeń militarnych dla Polski. Nasz kraj, wraz z innymi sojusznikami, będzie uczestniczyć w zwalczaniu zagrożeń stwarzanych przez międzynarodowy terroryzm i inne zagrożenia nowego typu. NATO musi także mieć i rozwijać zdolności w zakresie reagowania kryzysowego, planowania cywilnego, prewencji i zwalczania konsekwencji "ataków asymetrycznych". Istotne znaczenie ma realizacja decyzji Sojuszu, podjętych na szczycie w Pradze w 2002 r., a dotyczących rozwoju zdolności wojskowych, tworzenia "sił odpowiedzi" NATO oraz dostosowania struktur dowództw do wymogów obecnej sytuacji. Polska będzie aktywnie działać na rzecz realizacji tych decyzji. Popieramy selektywne zaangażowanie Sojuszu w misjach stabilizacyjnych na obszarze pozaeuropejskim. Misje te tworzą w praktyce nową formę zaangażowania sojuszniczego sprzyjającego witalności Sojuszu. Przemiany dokonujące się w misjach i przesłaniu doktrynalnym Sojuszu zasługują na głębszą refleksję i jej odzwierciedlenie w koncepcji strategicznej NATO.

Utrzymanie żywotności więzi transatlantyckich stanowi gwarancję rozszerzania obszaru demokracji i stabilności w Europie, a także na przyległych

³ Porównanie organizacji i działania wywiadów w innych krajach (WB, Francja, Kanada, Australia) – patrz: P. Chale, W. Rosenau, *Confronting the „Enemy Within”. Security Intelligence, the Police, and Counterterrorism in Four Democracies*, RAND, Santa Monica 2004.

obszarach. Polska będzie kontynuować działania na rzecz spójności NATO, w tym harmonizacji interesów sojuszników na arenie międzynarodowej, likwidacji luki technologicznej w zakresie środków i zdolności wojskowych między sojusznikami, zwiększonego dostępu państw europejskich do zdolności operacyjnych i obronnych NATO oraz amerykańskiego know-how. Zwiększenie odpowiedzialności europejskich państw NATO jest zgodne z interesami Polski. W tym samym kontekście należy postrzegać rozszerzanie Sojuszu o kolejne państwa naszego regionu. Ten proces, mający stabilizujący charakter w odniesieniu do całego kontynentu, leży w naszym interesie i Polska będzie, tak jak dotychczas, wspierać jego kontynuację.

Polska będzie podejmować praktyczne działania na rzecz pogłębiania partnerstwa NATO z Rosją, opartego na zapisach Aktu Stanowiącego i Deklaracji Rzymskiej. Partnerstwo to powinno przyczyniać się do zwiększenia zaangażowania Rosji we współpracę euroatlantycką, bez negatywnego wpływu na skuteczność NATO i wewnętrzny proces decyzyjny Sojuszu. Polska będzie popierać spełnienie euroatlantyckich aspiracji Ukrainy, w tym także w ramach kontynuacji polityki "otwartych drzwi" do NATO. Współpraca ta powinna się przyczyniać do utrwalenia znaczącej roli Ukrainy w europejskiej polityce bezpieczeństwa. Nasz kraj opowiada się także za wzmocnieniem roli Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego oraz Partnerstwa dla Pokoju w zagwarantowaniu bezpieczeństwa Europy Południowo-Wschodniej, Zakaukazia i Azji Środkowej. Opowiadamy się również za rozwojem Inicjatywy Śródziemnomorskiej NATO.

Drugim ważnym obszarem aktywności międzynarodowej Polski jest **Unia Europejska**. Przystąpienie Polski do Unii wzmacnia podstawy szeroko rozumianego bezpieczeństwa narodowego. Polska włącza się we współpracę w ramach UE w dziedzinie bezpieczeństwa wewnętrznego oraz Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa (WPZiB), mających na celu m.in. skuteczne przeciwdziałanie istniejącym i potencjalnym zagrożeniom, utrwalanie wartości, na których opiera się Unia, oraz wpływanie - poprzez współpracę i instrumenty reagowania kryzysowego - na kształtowanie środowiska międzynarodowego, w tym szczególnie w najbliższym sąsiedztwie Unii. Pozytywne skutki dla naszego bezpieczeństwa przyniesie udział w Jednolitym Rynku UE oraz jej wspólnej polityce handlowej, a także korzystanie z unijnych środków wsparcia dla regionów słabiej rozwiniętych. Stworzy to bowiem sprzyjające warunki do rozwoju gospodarczego i postępu cywilizacyjnego Polski, przyczyniając się zarazem do wzmocnienia bezpieczeństwa.

Polska jako członek Unii będzie aktywnie uczestniczyć w mechanizmie WPZiB. Upatrujemy w nim możliwość wzmacniania naszego głosu w polityce międzynarodowej w ramach wspólnych działań Unii. Polska będzie działać na rzecz wzmocnienia roli Unii w sprawach międzynarodowych, pogłębiania współpracy państw członkowskich, rozszerzenia sfer wspólnego zainteresowania oraz wspólnych działań, a także rozwoju instrumentów wspólnej polityki pozostających w dyspozycji Unii. Naszym priorytetem będzie

też dążenie do rozwoju Wschodniego Wymiaru UE, przy jednoczesnym aktywnym zaangażowaniu w unijną politykę dotyczącą innych obszarów. Włączymy się także do współpracy rozwojowej Unii Europejskiej. Przyczynia się ona do eliminacji ubóstwa i innych problemów społecznych, tkwiących u źródeł zagrożeń dla bezpieczeństwa.

Strategia zaznacza, że Polska będzie aktywnie uczestniczyć w rozwoju Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony (ESDP) jako niezbędnego dopełnienia WPZiB oraz jako mechanizmu, w ramach którego możliwa jest poprawa zdolności operacyjnych państw członkowskich. Polska jako członek NATO i UE będzie popierać budowę zdolności wojskowych i cywilnych w ramach Unii, stanowiących jednocześnie europejski filar NATO i korzystających z zasobów Sojuszu. Ze swej strony Polska podejmie wysiłki w celu wniesienia stosownego wkładu zarówno wojskowego, jak i cywilnego w zdolności unijne. W tym kontekście istotna będzie stopniowa harmonizacja zakupów oraz europejskiego rynku uzbrojenia w sposób zapewniający wykorzystanie specyficznych zdolności i doświadczeń wszystkich członków UE. Wysiłki UE w sferze zdolności operacyjnych oraz praskich zobowiązań w zakresie obronności NATO powinny się wzajemnie uzupełniać i wzmacniać.

Przejawem tego będzie m.in. podejmowanie przez siły europejskie operacji pokojowych. Dla Polski, jako członka obu organizacji, pożądanym jest rozwój stałej i zinstytucjonalizowanej współpracy obu organizacji, tak aby zapewnić pełną komplementarność między działaniami UE i NATO. Będziemy więc podejmować i popierać inicjatywy zmierzające do wzmocnienia strukturalnego, współpracy i roboczego współdziałania obu organizacji, a także zapewniające maksymalnie efektywne wykorzystanie zasobów dostępnych obu organizacjom. Europejska tożsamość w sferze bezpieczeństwa i obrony ma zapewnić UE status coraz ważniejszego partnera USA. Zarazem jednak amerykańska obecność w Europie, w tym wojskowa, ma nadal wzmacniać poczucie bezpieczeństwa w wymiarze transatlantyckim i europejskim.

Wejście do Unii Europejskiej wzmocni nasze zdolności do wykonywania zadań bezpieczeństwa wewnętrznego, związanych zwłaszcza z mechanizmami współpracy w sprawach wewnętrznych i sądownictwa, walki z przestępczością zorganizowaną, terroryzmem, narkobiznesem i innymi zagrożeniami nowego typu. Polska zamierza w szczególności przystąpić do mechanizmów współpracy z Schengen. W interesie bezpieczeństwa Polski jako członka Unii jest także ustanowienie wspólnej polityki imigracyjnej i azylowej. Włączenie się w unijne procedury pozwoli Polsce skutecznie kontrolować obrót z zagranicą w zakresie zezwoleń na eksport, import oraz tranzyt towarów strategicznych lub innych technologii objętych kontrolą.

W związku z wejściem do Unii Europejskiej będą prowadzone działania mające na celu umacnianie prawnych i instytucjonalnych zdolności państwa w zakresie skutecznego wypełniania obowiązków członkowskich Polski w Unii we wszystkich dziedzinach objętych integracją.

Duże znaczenie polska strategia bezpieczeństwa narodowego przywiązuje do **aktywności w ramach ONZ i innych instytucji międzynarodowych oraz w obszarze kontroli zbrojeń**. Polska niezmiennie opowiada się za utrzymaniem przewidzianej w Karcie NZ odpowiedzialności ONZ za utrzymanie pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego. W tym celu Polska będzie podejmować odpowiednie inicjatywy i uczestniczyć w wysiłkach mających na celu zarówno adaptację Organizacji do nowych wyzwań, jak i przeciwdziałanie zagrożeniom w tej sferze, także tym, które wynikają z niedorozwoju gospodarczego i wyzwań społecznych. Należy usuwać słabości Organizacji, których skalę uświadomił dobitnie kryzys iracki. Polska będzie dążyć do rozwoju norm prawa międzynarodowego, tak, aby było ono skutecznym narzędziem podejmowania nowych wyzwań międzynarodowych, w tym zwłaszcza związanych z terroryzmem międzynarodowym, proliferacją broni masowego rażenia, zjawiskiem "państw w stanie rozkładu" i wspierających terroryzm. Sprzyjać to powinno rozwojowi możliwości podejmowania przez społeczność międzynarodową działań zapobiegawczych wobec pojawiających się zagrożeń.

Udział Polski w operacji w Iraku oraz odpowiedzialna rola w odbudowie i stabilizacji w tym kraju stały się dźwignią do zwiększenia aktywności Polski w sprawach pozaeuropejskich. Polska dyplomacja będzie intensyfikować swoją działalność na obszarach pozaeuropejskich, włączać się w przedsięwzięcia pomocowe, uczestniczyć w dialogu kultur i cywilizacji. Będziemy wspierać działania na rzecz umacniania demokracji w świecie, obrony praw człowieka i fundamentalnych wartości.

Będziemy działać na rzecz reformy ONZ, czemu służy m.in. inicjatywa Nowego Aktu Politycznego dla ONZ na XXI wiek. Polska będzie wspierać działania ONZ mające na celu rozwiązywanie konfliktów regionalnych, a w szczególności oferować kadry cywilne, wojskowe i policyjne przeznaczone do udziału w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych podejmowanych przez ONZ, kontynuując bogate tradycje polskiego udziału w operacjach pokojowych.

Nasz kraj będzie aktywnie uczestniczyć w umacnianiu międzynarodowych mechanizmów służących zapobieganiu proliferacji broni masowego rażenia oraz kontroli międzynarodowego handlu bronią i materiałami podwójnego zastosowania. Będziemy dbać o skuteczność reżimu kontroli zbrojeń i rozbrojenia oraz środków budowy zaufania i bezpieczeństwa. Polska będzie wraz z innymi członkami społeczności międzynarodowej przeciwdziałać wzrostowi potencjału militarnego państw stwarzających zagrożenie dla bezpieczeństwa międzynarodowego, realizować nałożone na nie całkowite lub częściowe embarga ONZ i UE, a w razie konieczności wstrzymywać wymianę handlową z takimi krajami.

Polska będzie kontynuować swe zaangażowanie w pracę OBWE, Rady Europy, Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) oraz innych organizacji i instytucji wielostronnych. Nasza aktywność będzie wyrażać się także we wszechstronnej i praktycznej współpracy regionalnej i subregionalnej

ze wszystkimi krajami zainteresowanymi zagwarantowaniem bezpieczeństwa i stabilności w Europie i na świecie.

Strategia bezpieczeństwa narodowego zwraca uwagę także na **regionalne aspekty polityki bezpieczeństwa**. Podkreśla się, że Polska będzie rozwijać współpracę dwustronną ze swymi sąsiadami, a także pozostałymi państwami w regionie na rzecz wszechstronnego ustabilizowania sytuacji bezpieczeństwa w tej części Europy. Szczególną uwagę będziemy przywiązywać do stosunków w tej dziedzinie z państwami, które zostały zaproszone do/lub deklarują wolę wstąpienia do NATO i UE. Polska będzie aktywnie ukierunkowywać subregionalne instytucje współpracy wielostronnej na problemy demokratycznej stabilizacji i bezpieczeństwa w Europie Środkowej i Wschodniej. Będziemy jednocześnie przeciwdziałać powstawaniu podziałów w naszej części Europy, do których mogłoby dojść na tle rozszerzenia UE i NATO.

Polska pragnie rozwoju partnerskich stosunków z Federacją Rosyjską, opowiada się za zacieśnieniem współpracy Rosji z NATO i UE oraz włączaniem obwodu kalingradzkiego w różne formy ogółouropejskiego współdziałania w sferze bezpieczeństwa, gospodarczej i kontaktów międzyludzkich. Uznając znaczenie Ukrainy dla bezpieczeństwa europejskiego oraz popierając jej europejskie aspiracje, Polska będzie starać się wypełniać realną treścią formułę strategicznego partnerstwa z tym krajem.

B. Siły zbrojne. Strategia bezpieczeństwa narodowego stwierdza, że Siły Zbrojne RP służą zapewnieniu bezpieczeństwa Polski i niosą pomoc sojusznicą zgodnie z art. 5 Traktatu Północnoatlantyckiego, ich celem jest także ochrona polskich interesów oraz budowa pozycji Polski w NATO i Unii Europejskiej.

Wskazuje się, że udział w obronie narodowej polega na odpowiednim przygotowaniu i wykorzystaniu sił oraz środków będących w dyspozycji Sił Zbrojnych w celu przeciwdziałania wszelkiego rodzaju zagrożeniom dla bezpieczeństwa państwa oraz ochrony interesów Polski. Jednocześnie Siły Zbrojne RP uczestniczą w realizacji zobowiązań sojuszniczych oraz w zapewnianiu bezpieczeństwa zbiorowego w Europie zgodnie z umowami międzynarodowymi i w ramach organizacji, których Polska jest członkiem. Współdziałają w zapewnieniu bezpieczeństwa w sytuacji zagrożenia atakami terrorystycznymi na terytorium Polski oraz biorą udział w działaniach koalicji antyterrorystycznej na obszarze NATO i poza nim.

Strategia wskazuje, że podstawową misją Sił Zbrojnych RP w czasie pokoju jest utrzymanie sił i zdolności potrzebnych do realizacji zadań w zakresie ochrony i zapewnienia bezpieczeństwa Polski oraz udzielanie władzom cywilnym niezbędnej pomocy wojskowej, głównie w wypadku zagrożeń niemilitarnych (klęsk żywiołowych i katastrof).

Z członkostwa Polski w NATO wynika konieczność rozwoju sojuszniczej interoperacyjności, zapewnienia zdolności w ramach ustalonej specjalizacji

narodowej oraz gotowości do budowy zdolności obronnych opartych na współpracy międzynarodowej.

Siły Zbrojne RP są włączone w kształtowanie bezpieczeństwa w bezpośrednim sąsiedztwie Polski i na terytorium całej Europy poprzez rozwój współpracy wojskowej z innymi państwami. Uczestniczą w utrwalaniu porządku międzynarodowego poprzez udział w militarnych działaniach stabilizacyjnych, głównie w ramach operacji prowadzonych przez ONZ, OBWE, NATO i UE, a także koalicji ad hoc.

Aby zagwarantować skuteczność wykonywania swych zadań, Siły Zbrojne RP muszą zwiększyć zdolności operacyjne w zakresie:

- ochrony wojsk przed bronią masowego rażenia;
- podwyższenia sprawności systemów dowodzenia, w tym bezpieczeństwa systemów dowodzenia i kierowania, a także przewagi informacyjnej;
- zapewnienia efektywności działań bojowych oraz osiągnięcia wymaganych standardów przez siły zdolne do przerzutu;
- zapewnienia możliwości szybkiego przerzutu jednostek bojowych i ciągłości wsparcia.

Należy zapewnić Siłom Wysokiej Gotowości oraz wybranym jednostkom Sił Niższej Gotowości nowoczesne uzbrojenie i sprzęt wojskowy odpowiadający standardom NATO.

Siły zbrojne są zobowiązane do przygotowania i utrzymywania potencjału sił ekspedycyjnych, umożliwiającego udział w operacjach reagowania kryzysowego i operacjach pokojowych prowadzonych na i poza terytorium Polski w ramach operacji NATO, UE, a także ONZ.

Zdefiniowaniu potrzeb obronnych państwa, a także adaptacji charakteru i struktury sił zbrojnych do zmieniających się sytuacji i nowych wyzwań służby będą Strategiczne Przeglądy Obronne przeprowadzane w zależności od potrzeb.

C. Wywiad. Szczególna rola służb wywiadowczych w świetle charakteru nowych zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa polega między innymi na:

- uzyskiwaniu, analizowaniu, przetwarzaniu i przekazywaniu właściwym organom informacji mogących mieć istotne znaczenie dla bezpieczeństwa i międzynarodowej pozycji RP oraz jej potencjału ekonomicznego i obronnego;
- rozpoznawaniu zagrożeń zewnętrznych godzących w bezpieczeństwo, obronność, niepodległość i nienaruszalność terytorium RP oraz przeciwdziałaniu im;
- rozpoznawaniu podmiotów pozarządowych prowadzących, inspirujących bądź finansujących międzynarodową działalność terrorystyczną, trudniących się przestępczością zorganizowaną lub mających ekstremistyczny charakter;

- rozpoznawaniu międzynarodowego obrotu bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi, narkotykami oraz towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także rozpoznawaniu międzynarodowego obrotu bronią masowej zagłady i zagrożeń związanych z rozprzestrzenianiem tej broni oraz środków jej przenoszenia;
- rozpoznawaniu i analizowaniu zagrożeń występujących w rejonach napięć, konfliktów i kryzysów międzynarodowych oraz podejmowaniu działań mających na celu eliminowanie tych zagrożeń.

D. Wewnętrzne aspekty bezpieczeństwa. Zapewnienie bezpieczeństwa obywateli oraz ochrona majątku narodowego i granic Rzeczypospolitej stają się w coraz większym stopniu domeną instytucji i służb działających w sferze bezpieczeństwa wewnętrznego państwa. Istota zagrożeń nowego typu polega na tym, że ich źródła tkwią niejednokrotnie w geograficznie oddalonych miejscach, mogą się natomiast zmaterializować na terytorium kraju po niekontrolowanym przeniknięciu przez granice. Tym samym wzrasta znaczenie wewnętrznego aspektu bezpieczeństwa państwa. Do zadań państwa w tej sferze należy: wzmocnienie porządku publicznego i instytucji odpowiedzialnych za jego zapewnienie; przeciwdziałanie przestępczości zorganizowanej i pospolitej, tak aby poprawić poczucie bezpieczeństwa obywateli; ochrona ludności przed zagrożeniami i skutkami klęsk żywiołowych, katastrof ekologicznych oraz "biozagrożeń" w rodzaju epidemii nieznanych i nieuleczalnych chorób, a także zapewnienie sprawnej i efektywnej ochrony granicy państwowej zgodnie z naszymi zobowiązaniami międzynarodowymi, wynikającymi zwłaszcza z integracji z UE.

Podstawowe zadania w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa obywateli realizowane będą przez **Policję**. Wdrożone zostaną odpowiednie rozwiązania legislacyjne, kontynuowana będzie reorganizacja i informatyzacja policji, a także - dla zwiększenia skuteczności jej działania - nastąpi dokładne określenie uprawnień i obowiązków samorządów w zakresie zwalczania przestępczości w układzie terytorialnym. Niezbędnym elementem programu poprawy bezpieczeństwa publicznego będzie też pobudzanie aktywności społecznej i kształtowanie postaw obywatelskich sprzyjających podnoszeniu poziomu bezpieczeństwa wewnętrznego - w skali ogólnokrajowej i lokalnej.

Działania legislacyjne będą służyły stworzeniu precyzyjnych regulacji prawnych umożliwiających skuteczne działanie wszystkich instytucji i służb powołanych do zapobiegania i zwalczania przestępczości.

Celem zmian struktury organizacyjnej policji będzie zwiększenie liczby funkcjonariuszy pełniących służbę patrolowo-prewencyjną i zadania dochodzeniowo-śledcze, a także mobilności sił policyjnych i zrationalizowanie ich rozmieszczenia w skali całego kraju. Jednocześnie przeprowadzona zostanie kompleksowa komputeryzacja policji, co umożliwi szybki dostęp do

niezbędnych danych i ujednolici system łączności policyjnej. Policja polska będzie uczestniczyć w międzynarodowych instytucjach współpracy policyjnej, zwłaszcza w Interpolu i Europolu, a także będzie rozwijać zdolności pod kątem udziału w międzynarodowych operacjach o charakterze policyjnym na obszarach kryzysowych. Ważnym czynnikiem sprzyjającym skuteczności działań policji jest sprecyzowanie uprawnień i obowiązków samorządów w zakresie zwalczania przestępczości. Ocena rzeczywistego stanu zagrożeń przestępczością oraz decyzje i odpowiedzialność za rozmieszczenie sił porządkowych na danym terenie pozostają w kompetencji władz samorządowych, którym muszą być zapewnione stosowne środki finansowe. Do współpracy z policją i samorządami, zwłaszcza w zakresie edukacji i profilaktyki, powinny być włączane organizacje pozarządowe oraz inne fora obywatelskiej aktywności.

Odpowiedzialną funkcję w sferze bezpieczeństwa wewnętrznego pełnią **śłużby specjalne, w tym kontrwywiad**. Realizują one, zgodnie z obowiązującym prawem, główne zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa wewnętrznego RP, zwłaszcza poprzez:

- rozpoznawanie zagrożeń dla bezpieczeństwa wewnętrznego i porządku konstytucyjnego, w szczególności suwerenności, nienaruszalności terytorium i obronności państwa, zapobieganie im i ich zwalczanie;
- rozpoznawanie i zwalczanie przestępstw terrorystycznych, szpiegostwa, naruszenia tajemnicy państwowej, godzących w podstawy ekonomiczne państwa, korupcji osób pełniących ważne funkcje publiczne; przestępstw dotyczących produkcji i obrotu towarami, technologiami i usługami o strategicznym znaczeniu dla bezpieczeństwa państwa; przestępstw nielegalnego wytwarzania, posiadania i obrotu bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi, bronią masowej zagłady i środkami jej przenoszenia oraz narkotykami;
- podejmowanie przedsięwzięć związanych z kontrwywiadowczą ochroną kraju, zwłaszcza w zakresie odpowiedzialności za funkcjonowanie strategicznych elementów infrastruktury gospodarczo-obronnej;
- zwalczanie, wspólnie z policją i innymi służbami państwowymi, transgranicznych zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa;
- wykonywanie - w zakresie ochrony informacji niejawnych, w tym także wymienianych w ramach współpracy sojuszniczej i międzynarodowej - zadań służby ochrony państwa i krajowej władzy bezpieczeństwa określonych w ustawach oraz umowach międzynarodowych.

Ochrona infrastruktury teleinformatycznej. Zwalczanie zagrożeń dla rządowych systemów i sieci teleinformatycznych należy do kompetencji wyspecjalizowanych komórek cywilnych i wojskowych służb państwowych. Ich zadaniem jest zwalczanie przestępczości komputerowej wymierzonej w rządową

i samorządową infrastrukturę telekomunikacyjną, w tym przeciwdziałanie atakom na jej elementy. Do zapewnienia należytej ochrony tej infrastruktury niezbędny jest rozwój i utrzymanie zdolności do zapobiegania wszelkim zakłóceniom, jakie mogą wystąpić w tej sferze, a także zdolności do koordynacji procesów dochodzeniowych w ramach instytucji posiadających elementy rządowej infrastruktury teleinformatycznej. Wyznaczone służby będą podejmować działania wspólnie z sojusznikami, a także producentami i dostawcami urządzeń oraz oprogramowania informatycznego, krajowymi operatorami telekomunikacyjnymi i dostawcami usług internetowych, ośrodkami badawczymi i szkoleniowymi.

Aby podejmowane działania w tej dziedzinie były skuteczne, należy w sposób priorytetowy podejść do rozwoju i wdrażania rodzimej kryptografii oraz dostosować przepisy prawa telekomunikacyjnego, które wraz z szybkim postępem technologicznym mogą się okazać niewystarczające do zapewnienia bezpieczeństwa chronionej infrastrukturze teleinformatycznej.

Ważną rolę w zapewnianiu bezpieczeństwa ludności, majątku trwałego oraz szerzej - bezpieczeństwa państwa, odgrywają urzędy państwowe, agencje, inspekcje, straż i służby wyspecjalizowane. Należą do nich **Straż Graniczna, Straż Pożarna, w tym jej ochotnicze oddziały, krajowy system ratownictwa, zwłaszcza ratownictwa medycznego, morska służba poszukiwawcza i ratownicza.**

Szczególne role Straży Granicznej wynika z jej zadania skutecznej ochrony granicy państwowej. Wysokie rygory, które powinny charakteryzować pracę Straży Granicznej, są również pochodną postanowień układu z Schengen, które będą nas wiązać, a także intensywności i specyfiki wyzwań oraz zagrożeń płynących ze strefy euroazjatyckiej.

Przyjęte w ostatnim czasie regulacje prawne stwarzają podstawy do wdrożenia systemu cywilnego reagowania kryzysowego z wykorzystywaniem zespołów reagowania kryzysowego funkcjonujących na wszystkich szczeblach administracji rządowej i władz samorządowych. Dalsze rozwijanie ustawodawstwa dotyczącego bezpieczeństwa obywatelskiego powinno służyć wzmocnieniu zdolności władz samorządowych i rządowych do rozwiązywania problemów w stanach normalnych i kryzysowych oraz ich współdziałania. Będą także prowadzone działania w celu stworzenia podstaw ustawowych organizacji jednolitego - krajowego systemu ratowniczego, który obejmie wszystkie podmioty niezbędne w przeprowadzaniu akcji ratowniczych. Przygotowany zostanie wieloletni program pt. ""Bezpieczeństwo Cywilne 2004-2007". Umożliwi on skoordynowanie wysiłków organów rządowych i samorządowych.

Gospodarcze podstawy bezpieczeństwa państwa

Strategia dużo uwagi poświęca gospodarczym aspektom bezpieczeństwa, podkreślając, że demokratyczna stabilność i bezpieczeństwo państwa muszą

mieć solidne podstawy gospodarcze i cywilizacyjne, które z jednej strony są niezbędne do zapewnienia środków polityce bezpieczeństwa w jej zewnętrznym aspekcie, z drugiej zaś - wytwarzają konieczne składniki stabilności państwa, jego narodowej tożsamości i cywilizacyjnej witalności oraz stanowią przesłanki jego międzynarodowej pozycji jako pożądanego sojusznika i partnera. Problematykę tę ujmuje się w odniesieniu do finansów, gospodarki, infrastruktury, środowiska naturalnego i edukacji obywatelskiej.

A. Finanse. Stwierdza się, że budżet i finanse publiczne muszą zapewnić niezbędny poziom i stabilność nakładów na wydatki związane z zagwarantowaniem bezpieczeństwa narodowego. Działania państwa będą zmierzać do zapewnienia korzystnego stanu finansów publicznych, w tym zwłaszcza do utrzymywania zrównoważonego budżetu oraz zadłużenia krajowego i zagranicznego Skarbu Państwa na poziomie nieprzekraczającym norm bezpieczeństwa, a także do zapewnienia optymalnych i stabilnych nakładów na dziedziny związane z obronnością i bezpieczeństwem państwa.

Będą także sprzyjać tworzeniu warunków zapewniających bezpieczeństwo i stabilność obrotów płatniczych z zagranicą, dotyczących w szczególności osiągnięcia i utrzymywania stałej równowagi bilansu płatniczego, zagwarantowania stałego napływu zagranicznych inwestycji bezpośrednich do Polski oraz dysponowania rezerwami dewizowymi. Realizacja zadań w zakresie finansowych aspektów bezpieczeństwa państwa wymaga prowadzenia przez władze publiczne polityki sprzyjającej trwałemu wzrostowi gospodarczemu, dostosowywania i doskonalenia przepisów prawa w sposób, który zapewnia dyscyplinę finansów publicznych oraz efektywne wykorzystanie środków publicznych, odpowiednią regulację obrotu płatniczego z zagranicą i ujawnianie funduszy pochodzących ze źródeł przestępczych. Proces ten wymaga także właściwego wykorzystania członkostwa w międzynarodowych instytucjach finansowych i gospodarczych, prowadzenia prac analitycznych umożliwiających monitoring zjawisk mających wpływ na budżet państwa i stan finansów publicznych oraz wczesne ostrzeganie przed zjawiskami kryzysowymi oraz stosowania szerokiej profilaktyki bezpieczeństwa finansowego poprzez ciągłe doskonalenie przepisów prawa nie tylko w zakresie dyscypliny finansów publicznych, ale także w zakresie zapobiegania popełnianiu przestępstw finansowo-skarbowych.

Istotnym elementem polityki bezpieczeństwa państwa będzie dalsze doskonalenie prawnego i organizacyjnego systemu przeciwdziałania wprowadzaniu do legalnego obrotu środków finansowych pochodzących z działalności przestępczej (pranie pieniędzy), a także przeciwdziałanie finansowaniu terroryzmu.

B. Gospodarka. Stabilny wzrost gospodarczy oraz rozwój technologiczny należą do najważniejszych czynników zapewniających ogólne bezpieczeństwo państwa oraz niezbędne składniki jego potencjału obronnego. Istotnymi elementami gospodarczej sfery bezpieczeństwa państwa są również obrót

towarami i usługami o znaczeniu strategicznym, kierunek rozwoju przemysłu obronnego oraz bezpieczeństwa energetycznego, a także zapewnienie bezpieczeństwa technologicznego.

Polska będzie rozwijać wewnętrzny system kontroli eksportu towarów, technologii i usług o znaczeniu strategicznym. Sprawność i skuteczność tego systemu wymaga ścisłego współdziałania wszystkich właściwych urzędów, agencji i służb państwowych oraz współpracy i wymiany informacji pomiędzy zainteresowanymi przedsiębiorstwami a administracją rządową.

Bezpieczeństwo energetyczne Polski wymaga między innymi prowadzenia takiej polityki importu nośników energii, która zmniejszy strukturalne uzależnienie zewnętrzne naszego kraju, umożliwi dywersyfikację struktury i kierunków importu, zagwarantuje rzetelność dostaw oraz korzystne ceny i klauzule zawieranych kontraktów. Niezbędne jest przy tym przestrzeganie standardów i wymogów stawianych w tym zakresie w związku z członkostwem Polski w UE i NATO, m.in. odnośnie do budowy rezerw strategicznych ropy naftowej i zbiorników gazu ziemnego. Dla bezpieczeństwa energetycznego państwa ważny jest również stan krajowej infrastruktury, w tym stan techniczny i sprawność obiektów oraz systemów transportu, przesyłu i dystrybucji paliw i energii oraz stan zapasów.

Integralną częścią systemu bezpieczeństwa narodowego jest przemysł obronny. Ogólną zasadą polskiej polityki bezpieczeństwa w tym zakresie jest posiadanie nowoczesnego przemysłu obronnego, stanowiącego jeden z podstawowych - obok Sił Zbrojnych - czynników zapewnienia niezawisłości państwa oraz niezbędną przesłankę realizacji jego strategii bezpieczeństwa. Właściwa rola przemysłu obronnego zależy od jego związków z pozostałymi gałęziami gospodarki oraz potencjałem naukowo-technologicznym kraju. Polski przemysł obronny rozwijany będzie stosownie do wielkości i rodzaju potrzeb obronnych określonych w programie modernizacji sił zbrojnych oraz programach rozwoju pozamilitarnych ogniw systemu obronnego, przyjętych zobowiązań sojuszniczych, ustalonej w NATO specjalizacji, dokonywanych zakupów w ramach dużych kontraktów strategicznych oraz towarzyszących im kontraktów i programów offsetowych, a także szans eksportowych. Zamówienia na ten asortyment uzbrojenia, sprzętu i wyposażenia, który ma kluczowe znaczenie dla naszej obronności, będą kierowane do krajowych producentów. W celu sprostania przez polski przemysł obronny wymogom jakościowym produkowanych wyrobów oraz infrastruktury obronnej kontynuowana będzie jego restrukturyzacja poprzez konsolidację, ustalenie systemu powiązań kooperacyjnych oraz ścisłe powiązanie z ośrodkami naukowymi w kraju. Te przedsięwzięcia restrukturyzacyjne sprzyjać będą równocześnie włączeniu polskiego przemysłu obronnego do programów oraz struktur przemysłowych i badawczych krajów NATO oraz Unii Europejskiej.

C. Infrastruktura. Działania na rzecz utrzymania właściwego stanu polskiej infrastruktury są jednym z warunków zapewnienia odpowiedniego

potencjału obronnego i bezpieczeństwa kraju, zarówno wewnętrznego, jak i zewnętrznego. W nadchodzących latach konieczne jest zwiększenie wysiłku państwa na rzecz modernizacji infrastruktury transportowej, w tym budowy autostrad i dróg ekspresowych, zrównoważonego rozwoju transportu kolejowego, budowy lotnisk i lądowisk oraz systemu nawigacyjnego, zmiany w strukturze i wielkości przeładunków żeglugi morskiej i śródlądowej oraz lądowo-morskich łańcuchów transportowych i logistycznych.

Niezbędne będzie zintensyfikowanie działań na rzecz zapewnienia infrastruktury na wschodniej granicy Polski, która stanie się zewnętrzną granicą obszaru UE. Do zadań priorytetowych należy również stworzenie odpowiedniej liczby ośrodków logistycznych w pobliżu granic wschodniej i zachodniej oraz w centrum kraju.

Podjęte zostaną wysiłki - wymagające współdziałania odpowiednich resortów i agend - na rzecz rozwoju nowoczesnej łączności, w tym sprawnej i bezpiecznej strategicznej infrastruktury teleinformatycznej oraz zapewnienia warunków budowy społeczeństwa informacyjnego.

D. Środowisko naturalne. W celu zagwarantowania bezpieczeństwa ekologicznego Polska będzie kontynuować działania na rzecz ochrony środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju, tak aby zachowywać równowagę przyrodniczą oraz trwałość podstawowych procesów przyrodniczych w biosystemie. Będziemy również wdrażać system bezpieczeństwa biologicznego.

Polska będzie nadal aktywnie uczestniczyć we współpracy międzynarodowej na rzecz ochrony środowiska, w tym zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego kraju, zwłaszcza w kontekście transgranicznego przepływu zanieczyszczeń powietrza, zanieczyszczenia wód granicznych oraz skutków awarii przemysłowych i transportowych. Polska będzie brać udział zarówno we współpracy regionalnej, w realizacji programów działania wypracowanych przez UE, ONZ oraz OECD, jak i - na miarę swoich możliwości - w rozwiązywaniu globalnych problemów ekologicznych oraz w pełni realizować przyjęte na siebie zobowiązania międzynarodowe w tej dziedzinie.

E. Edukacja obywatelska. Istotnym warunkiem demokratycznej stabilności i trwałego bezpieczeństwa państwa w świecie podlegającym przyspieszonym procesom modernizacji i globalizacji jest wykształcenie społeczeństwa. Państwo będzie tworzyć warunki do podnoszenia poziomu ogólnej edukacji społeczeństwa Polski oraz wykształcenia specjalistycznego, zapewniającego nam udział w badaniach naukowych i w światowym postępie technologicznym. W tym zadaniu mieści się kształcenie wysokiej klasy specjalistów na potrzeby obronności i bezpieczeństwa Polski. Niezbędny jest rozwój różnorodnych form edukacji obywatelskiej - w tym kształtowanie postaw antyterrorystycznych - aby uwrażliwić społeczeństwo na potrzeby bezpieczeństwa państwa związane z nowymi rodzajami wyzwań i zagrożeń.

Odpowiednią rolę w tym dziele mają do odegrania publiczne media, organizacje pozarządowe oraz samorządowe.

Ważnym filarem stabilnego bezpieczeństwa w państwie demokratycznym jest identyfikacja społeczeństwa ze swym państwem. Należy więc dążyć do zwiększenia uczestnictwa społeczeństwa w procedurach demokratycznych oraz działaniach właściwych organów administracji publicznej na rzecz ograniczenia ubóstwa, zmniejszenia strukturalnego bezrobocia oraz aktywnego rozwiązywania trudnych problemów społecznych.

Podsumowując i oceniając koncepcyjno-zadaniową część strategii warto podkreślić stwierdzenie mówiące, iż skuteczność strategii zależy od harmonijnego współdziałania wszystkich instytucji państwowych, organów władzy i administracji, zgodnie z uprawnieniami i zadaniami konstytucyjnymi i ustawowymi. Nie ulega jednak wątpliwości, że aby mówić o takiej harmonizacji, konieczne jest ustanowienie pewnej spójnej i jednolitej myśli przewodniej działania całego państwa (zawierającej m.in. generalne zasady strategiczne, kierunki i obszary lub etapy skupienia głównego wysiłku, priorytety rozwojowe). Niestety brak jest takiego całościowego, ogólnopaństwowego zamiaru i ukierunkowania. Zamiast tego w rozdziale traktującym o założeniach ogólnych od razu mówi się o problematyce poszczególnych dziedzin bezpieczeństwa narodowego, jak polityki zagranicznej, obronności, bezpieczeństwa wewnętrznego, czy też gospodarki obronnej.

Podobnie jak w odniesieniu do oceny wyzwań i zagrożeń, również w części koncepcyjnej i zadaniowej stosunkowo najpełniej i najbardziej czytelnie przedstawione są kwestie dotyczące aktywności międzynarodowej (widać wyraźnie, że głównym autorem całego dokumentu jest MSZ). W pierwszej kolejności strategia daje wykładnię polskiej polityki w stosunku do NATO, z uwzględnieniem także dwustronnej współpracy z USA. Najogólniej rzecz biorąc w tym zakresie nasza strategia utożsamia się z głównymi kierunkami ewolucji Sojuszu, ustalonymi w koncepcji strategicznej NATO oraz decyzjach sojuszniczych, w tym podjętych na ostatnim szczycie w Pradze w ubiegłym roku. Dużo miejsca poświęca się Unii Europejskiej, zwracając przy tym uwagę na konieczność właściwej współpracy z NATO, aby zapewnić komplementarność wysiłków tych dwóch organizacji. Polska zamierza także podejmować aktywne działania na rzecz umocnienia ONZ, odpowiednio wzmacniać swą aktywność w sprawach pozaeuropejskich oraz rozwijać regionalną współpracę dwustronną.

Zadania sił zbrojnych przedstawione są w o wiele mniej czytelny i uporządkowany sposób. Jest to raczej przypadkowy zbiór kilku luźnych myśli na temat wojska, niż przemyślany, logiczny zestaw zadań strategicznych sił zbrojnych, mający ukierunkować przyszłe prace nad strategią wojskową (nie zazdroszczę więc autorom tej strategii). Dziwić musi kompletne zignorowanie dorobku teorii strategii na ten temat. Z trudem można się tu np. domyśleć dwóch podstawowych grup zadań sił zbrojnych: operacyjnych i rozwojowych, nie

mówiąc już o bardziej szczegółowej typologii tych pierwszych (zadania kryzysowe, stabilizacyjne, obronne).

Treść zadań sił zbrojnych świadczy, że niestety po raz kolejny w ciągu kilku ostatnich lat zaprzepaściliśmy okazję, aby podjąć decyzję państwową o docelowym zmierzaniu do modelu armii zawodowej, ochotniczej. Warto zauważyć, że niemal wszyscy naokoło przechodzą na system ochotniczy i niedługo będziemy jednym z nielicznych krajów europejskich z armią z poboru. Wydawało się, że ostatnie konflikty, a w tym w szczególności wnioski z naszego bezpośredniego udziału w kampanii irackiej (wojennej i stabilizacyjnej), wykazują jednoznacznie, że nowym zadaniom w sferze bezpieczeństwa sprostać może tylko wysoce profesjonalna armia zawodowa. Niestety, nie zauważyliśmy tego. Wypada teraz znów czekać na kolejną okazję. Niestety nie okazały się nią wytyczne Rady Ministrów do planowania i programowania obronnego, dające ukierunkowanie do prac nad programem rozwoju sił zbrojnych na lata 2005 - 2010. Wciąż jeszcze racjonalne argumenty nie przeważały nad zachowawczością.

Niniejsza strategia bezpieczeństwa narodowego formułuje stosunkowo szeroką paletę zadań o charakterze pozamilitarnym. Dotyczy to wywiadu, bezpieczeństwa wewnętrznego, finansów, gospodarki, infrastruktury, środowiska naturalnego i edukacji obywatelskiej. Odzwierciedla to zintegrowane ujęcie problematyki bezpieczeństwa państwa. Zadania te stanowić będą punkt wyjścia w pracach nad konkretnymi strategiami sektorowymi.

1.4. System bezpieczeństwa narodowego

Po sprecyzowaniu koncepcji strategicznej, w tym zadań dziedzinowych, należałoby określić siły i środki (zasoby) zaangażowane do ich realizacji, czyli ustanowić system bezpieczeństwa narodowego. Nasza nowa strategia w ogóle nie wyodrębnia takiej problematyki, nie próbuje nawet naszkicować zarysu zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego. To jest chyba najpoważniejsza słabość tej strategii. Nie chodzi przy tym oczywiście o unikanie samego terminu „system bezpieczeństwa narodowego”. To nie jest kwestia terminologiczna. Chodzi o zaniechanie uporządkowania i wzajemnego powiązania w zintegrowaną, spójną całość sił i środków państwa celowo i zawczasu przygotowywanych do realizacji zadań bezpieczeństwa. W przyjętym właśnie dokumencie problematyka ta jest fragmentarycznie rozproszona niemal po całym tekście strategii. Zauważmy, że odpowiada to sektorowemu, resortowemu, a nie zintegrowanemu podejściu do spraw bezpieczeństwa.

Dziwne, że mówi się w tej strategii o systemie obronnym państwa, a nie podejmuje się tak koniecznego zadania zbudowania nadrzędnego, zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego. Jeśli ma istnieć system obronny bez ogólniejszego systemu bezpieczeństwa narodowego, to jest to

rozwiązanie zachowawcze, jest to pozostanie przy dotychczasowym stanie rzeczy w zakresie organizacji bezpieczeństwa państwa. Świadczy to o nie wyciągnięciu właściwych wniosków z tak oczywistej i wyraźnie dzisiaj widocznej tendencji do integrowania się wojskowych i pozawojskowych wymiarów współczesnego bezpieczeństwa, zarówno w sferze zagrożeń, jak i sposobów oraz środków przeciwdziałania tym zagrożeniom.

Każdy system działania, w tym także system bezpieczeństwa, składa się z podsystemu kierowania i szeregu podsystemów wykonawczych. Rezygnacja z systemowego podejścia do bezpieczeństwa narodowego zaowocowała pełnym pominięciem w strategii spraw zintegrowanego kierowania bezpieczeństwem narodowym. Tymczasem praktyka ostatnich lat dowodzi niezbicie, że jest to najłabsze, najbardziej zdezorganizowane, a jednocześnie najbardziej newralgiczne i kluczowe ogniwo całego systemu bezpieczeństwa państwa.

Zauważmy przy okazji, że konsekwencją pominięcia problematyki kierowania bezpieczeństwem narodowym jest także pobieżne potraktowanie w tej strategii ustaleń dotyczących sposobu jej implementacji. Stwierdza się jedynie, że niniejsza Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej jest podstawą i punktem wyjścia do opracowania poszczególnych strategii sektorowych w dziedzinach mających podstawowe znaczenie dla bezpieczeństwa i obronności państwa. Jej treść i realizacja będzie podlegać stałemu przeglądowi zgodnie z konstytucyjnymi zadaniami organów władzy państwowej. Będzie też zmieniana i uzupełniana w zależności od ewolucji uwarunkowań bezpieczeństwa narodowego Polski. Poza tymi stwierdzeniami nic nie mówi się np. o wdrażaniu postanowień strategii w procesach zintegrowanego planowania i programowania w dziedzinie bezpieczeństwa (nawiasem mówiąc, to jest coś więcej niż tylko planowanie i programowanie obronne), nic nie mówi się o weryfikacji jej postanowień w toku gier strategicznych itp. To nie wróży dobrze wdrażaniu postanowień strategii w praktyce.

* * *

W podsumowaniu można stwierdzić, że strategia bezpieczeństwa narodowego z 2003 roku z jednej strony wychodziła naprzeciw wielu nowym tendencjom w dziedzinie bezpieczeństwa międzynarodowego i narodowego, jakie zarysowały się po 11 września 2001 roku. Z tego powodu była oczywiście dokumentem bardzo potrzebnym i pożytecznym. Z drugiej strony miała jednak zbyt wiele słabości, aby nie wymagała pilnej potrzeby przystąpienia do prac nad ... jej nowelizacją.

Z tego też względu w 2005 roku uruchomiono prace nad nowym dokumentem strategicznym, które ostatecznie znalazły swój finał w strategii bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z 2007 r.

2. STRATEGIA BEZPIECZENSTWA NARODOWEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ z 2007 ROKU

Prace nad nową strategią uruchomione zostały w rządzie premiera Kazimierza Marcinkiewicza na początku 2006 roku.⁴ Powierzono je zespołowi międzyresortowemu pod kierownictwem wiceministra obrony narodowej. Strategię ostatecznie przyjęto na ostatnim posiedzeniu Rady Ministrów rządu premiera Jarosława Kaczyńskiego. Pan Prezydent zatwierdził ją w okresie „vacuum” międzyrządowego w listopadzie 2007 r., kiedy już nie było poprzedniego rządu, a nowy jeszcze nie został powołany.

To nie była najlepsza decyzja. Stwarza ona zupełnie niepotrzebnie poważny problem. Nowy rząd stoi przed dylematem. Czy utrzymać dotychczasową strategię i jednocześnie realizować swoje, nieco wszakże inne cele, niż miał poprzedni rząd? To oznaczałoby deprecjonowanie oficjalnego dokumentu strategicznego. Czy też przystąpić do pracy nad nowym projektem strategii, co nie najlepiej świadczyłoby o państwie polskim, które w krótkim czasie wydaje dwie strategie bezpieczeństwa narodowego. Obydwie decyzje są niedobre. A wystarczyło po prostu, aby Pan Prezydent poczekał kilka tygodni i skonsultował treść przygotowanej strategii z nowym rządem.

Jak postąpi rząd – to problem otwarty. Wydaje się, że z dwojga złego lepsza jest nowelizacja obowiązującego dokumentu. Tym bardziej, że mimo niewątpliwych zalet ma on wciąż jeszcze istotne słabości, które należałoby usunąć.

Przechodząc do scharakteryzowania treści strategii bezpieczeństwa narodowego z 2007 roku wypada rozpocząć od stwierdzenia we wstępie do tego dokumentu mówiącego, że jest ona wyrazem nowego podejścia do sprawy bezpieczeństwa narodowego. Określa interesy narodowe i formułuje cele strategiczne w zgodzie z aktem rangi najwyższej, jakim jest Konstytucja RP.

⁴ Jako ówczesny wiceminister obrony narodowej wystąpiłem z taką inicjatywą i konkretnym projektem decyzji rządowej zakładającej powierzenie tego zadania umocowanemu ponadresortowo pełnomocnikowi premiera ds. strategii bezpieczeństwa narodowego. Niestety – takie rozwiązanie organizacyjne nie zostało przyjęte i zdecydowano się na postawienie tego zadania zespołowi międzyresortowemu pod kierownictwem wiceministra obrony narodowej. Po raz kolejny sprawdziła się stara żołnierska zasada: kto proponuje, ten realizuje (więc ślepej nie proponuj). Zdążyłem jedynie uruchomić prace i po moim odejściu z MON funkcje tę pełnił mój następca wiceminister Bogusław Winid.

Jest wyrazem troski konstytucyjnych organów państwa o zapewnienie Polsce i Polakom bezpieczeństwa i jednocześnie określa formy narodowego wysiłku w tej dziedzinie.

Urzeczywistnienie zawartych w tym dokumencie kierunków działań jest obowiązkiem władz Rzeczypospolitej Polskiej i całego społeczeństwa.

Podkreśla się, że Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, skorelowana ze strategiami sojuszniczymi - Koncepcją Strategiczną NATO i Europejską Strategią Bezpieczeństwa - stanowi podstawę do opracowania wykonawczych dyrektyw strategicznych, a w szczególności Polityczno-Strategicznego Dyrektywy Obronnej RP, strategii poszczególnych dziedzin bezpieczeństwa narodowego, strategicznych planów reagowania obronnego i zarządzania kryzysowego oraz wieloletnich programów transformacji systemu bezpieczeństwa państwa, w tym programów pozamilitarnych przygotowań obronnych i programów rozwoju sił zbrojnych.

Strategia – zgodnie z logiką cyklu strategicznego – prezentuje treści ujęte w cztery rozdziały merytoryczne, poświęcone kolejno: interesom narodowym i celom strategicznym w dziedzinie bezpieczeństwa, ocenie środowiska bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej, sformułowaniu operacyjnej koncepcji strategii bezpieczeństwa i wreszcie ustaleniu transformacyjnej koncepcji tejże strategii.

Treść strategii – patrz: http://www.bbn.gov.pl/dokumenty/SBN_RP.pdf

Oceniając krótko ten dokument podkreślić należy, że stanowi on dobry krok we właściwym kierunku. Najważniejszą jego pozytywną cechą jest zmierzanie do zintegrowanego traktowania bezpieczeństwa narodowego. Ze wszystkich dotychczasowych dokumentów strategicznych jest to tutaj właśnie najmocniej i najszerzej zaakcentowane.

Wśród słabości obecnej strategii zwraca uwagę po pierwsze brak generalnej myśli przewodniej w części koncepcyjnej. Niemal od razu przechodzi się do formułowania zadań w poszczególnych dziedzinach bezpieczeństwa. Podział na owe dziedziny budzi także pewne zastrzeżenia. Brak czytelnego kryterium powoduje, że nie są do końca jasne relacje między tymi dziedzinami. Nie da się wyraźnie rozdzielić np. bezpieczeństwa zewnętrznego niemal od wszystkich innych dziedzin, a w szczególności od bezpieczeństwa militarnego. Podobnie jest z bezpieczeństwem wewnętrznym. Sam podział na bezpieczeństwo zewnętrzne i wewnętrzne jest już wyczerpujący. W każdej z pozostałych dziedzin muszą występować aspekty zarówno zewnętrzne, jak i wewnętrzne.

Jeszcze poważniejszą słabością systemową tego dokumentu jest sposób potraktowania problematyki systemu bezpieczeństwa narodowego w czwartym rozdziale. Treść tej części w istocie rzeczy nakłada się na kwestie operacyjne części trzeciej. Tutaj powinny być zawarte zadania rozwoju, doskonalenia, szkolenia, transformacji systemu bezpieczeństwa narodowego, a nie zadania operacyjne jego ogniw, które są treścią części trzeciej.

Powyższe słabości strategii bezpieczeństwa narodowego powinny być wyeliminowane przy okazji najbliższej jej nowelizacji.

ZAKOŃCZENIE

Obydwie strategie są już odpowiedzią na radykalnie nowe warunki bezpieczeństwa, jakie z całą mocą ujawniły się po ataku terrorystycznym na Stany Zjednoczone Ameryki. Uwzględniają zatem nowe zagrożenia, wyzwania, ryzyka. Uwzględniają także potrzeby zintegrowanego podejścia do spraw bezpieczeństwa.

Ale zarówno strategia z 2003 roku, jak i strategia z 2007 roku wciąż jeszcze w zbyt małym stopniu zajmują się sprawami transformacji systemu bezpieczeństwa narodowego do tych nowych warunków.